

gospodarske, obrtniške in narodne.

Ishajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 31. decembra 1873.

Obseg: Razglas. — Razglas. — Državni proračun o kmetijskih potrebščinah za 1874. leto. — Gospodarske skušnje. — Slovenci. (Konec) — Narodno blago. — Mnogovrstne novice. — Deželni zbori. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Razglas.

Ker se je kuga med govejo živino v obsegi Likansko-Otočanskega, Ogulinsko-Sluinskega, Banalskega in Gradiškanskega okoliša čedalje hujše razširjati začela v veliko škodo narodnemu gospodarstvu, zato je general-komanda v Zagrebu kot krajinska upravna oblastnija primorana, vnovič razglasiti že v postavi zaradi živinske kuge začrtano prepoved, da se ne smejo živinski sejmi imeti v okuženih okrajih, vštévši k tem spadajoče mejne okraje, ter zaukazati, da se zlasti v celem Zavalskem in Otočanskem okraji Likansko-Otočanskega krajinskega okolišča, potem v celem Munjavsko-Ogulinskem-Plaskanskem in Rakovičanskem, potem z ozirom na mejne okužene okraje tudi v celem Bariloviškem, Sluinskem in Vojniškem upravnem okraji Ogulinsko-Sluinskega okolišča, dalje v mestu Petrinji, potem v celem Petrinjsko-Vergimoškem, Dupličanskem in Glinjskem okraji Banalskega okolišča, poslednjič v celem Novskem in Novogradiškanskem okraji Gradiškanskega okolišča, potem v celem Garčinskem okraji Brodskega krajinskega okolišča, vštévši mesto Brod, ne smejo nikakor imeti živinski sejmi z govejo živino in drobnico, dokler traja kuga. Prestopki te prepovedi se pokorijo s kaznijo, ki je postavljena na take prestopke v postavi zaradi živinske kuge in v drugih predpisih.

To se razglašá po zaprosbi c. kr. general-komande v Zagrebu od 10. decembra 1873, št. 10900.

V Ljubljani 22. decembra 1873.

C. k. deželni predsednik:
Auersperg l. r.

Razglas.

Uradno je dokazano, da se je v Novomeškem okraji začela živinska kuga. Nemudoma so se vpeljale najostrejšje živino-zdravniške policijske naprave in poklicala vojaška pomoč, ako bi treba bilo, da se odvrne razširjenje te kuge.

To se očitno razglašá s tem opominom, da se od občin in od vsacega posamnega občinskega prebivalca pričakuje, da bodo pri izvrševanju zaukazov, predpisanih po postavi od 29. junija 1868. leta, kar je moči, pripomagovali c. k. okrajnim glavarstvom, da se pogubivna kuga ne zatepe dalje v deželo. Ne samo postava tirja to, ampak lastna korist vsacega, ki ima živino, zahteva

to, da se v tem času vsaka bolezen goveje živine, ovác in kóz brž naznani dotičnemu okrajnemu glavarstvu.

V Ljubljani 12. decembra 1873.

C. kr. deželni predsednik:
Auersperg l. r.

Državni proračun o kmetijskih potrebščinah za 1874. leto.

V državnem proračunu za prihodnje leto, katerega je predložilo ministerstvo državnemu zboru v razpravo, zahteva ministerstvo kmetijstva blizo 800.000 gold. več kakor je imelo letošnje leto, s tem, da glavna pomoč za pospeševanje poljedelstva je kmetijski poduk in da v zlasti o tem je treba pripomoči kmetovalcem.

Ker se mi popolnoma skladamo s tem, kar gospod prof. Povšè piše v „Gosp. Listu“, zato naj navedemo tudi njegove besede, s katerimi dobri namen kmetijskega ministerstva pozdravlja tako-le:

„Tako je prav! kajti ravno kmetovalci so najzvesteji steber države, najgotovejši plačevalci davkov, ki so vedno veči. Zemlje ne dobiva kmetovalec več, ampak od iste zemlje mora dobivati vse, česar potrebuje za svojo družinico, za cesarske, deželne in občinske davke.

Le z umnim obdelovanjem, le s tem, da se podučí v kmetijstvu, more shajati. Upajmo, da bodo državni zborniki pritrdili predlogu ministerstva za kmetijstvo in s tem pokazali, da umejo ceniti kmetijstvo, stalni steber države. Če peša kmetijstvo, peša tudi obrtnija in kupčija, da! peša tudi napredek in omika naroda. Reven narod ne more plačati večih davkov, ki pa so neobhodno potrebni, če hočemo omiko. Učitelji morajo biti dostojno plačani, brez ljudske dobre šole pa ne bo napredka.“

Gospodarske skušnje.

* Rogovje izvrsten gnoj. Iz rogovja napravljajo obrtniki glavniške in druge reči, pri tem se nabere dokaj odpadkov; ravno tako se dobiva mnogo te tvarine v kovačijah, kjer se podkujejo konji. Ti odpadki rogovja morajo biti prav drobno razrezani, da se lahkeje razkrojé. To posebno pospešuje, če jih razsekamo, pokrijemo z zemljo in polijemo z gnojnico. Posebno tekne ta gnojilna tvarina zelji, vohrotu (verzotam) in špargeljem. Najlepši špargelj dobiva se, če se mu gnoji

s tem gnojem. Jeseni (pred zimo) se potrosi vže nekoliko razkrojeno rogovje po špargeljevih lebah, katere se z zemljo nekoliko pokrije.

* *Kako se popraviti more žaltovo surovo maslo?* „Chronik“ piše: Raztopi se pokvarjeno surovo maslo (puter) na ne prehudi žrjavici. Na vsakih 10 funtov putra primešaj 10 lotov drobno stolčenega navadnega oglja, 1 lot raztolčene krede, 1 žlico medú in nekoliko koščekov korenja. Pol ure naj ostane ta zmes nad ognjem; vedno se pa mešati mora, pene pa treba posneti. Raztopljeno maslo se precedi. — S tem zgubi ves slab žaltov okus. Oglje čisti maslo, ker na se potegne smrdljive gaze putra; raztolčena kreda posrka masleno kislino; med zboljša okus, korenje pa podeli maslu lepo rumeno barvo in na cedilu se ločijo primešani deli kakor kosi korenja itd. — Potem naj se hrani maslo na hladnem, najboljšo, če je v skledi, okoli katere je mrzla voda.

* *Zmlete kosti.* V novejših časih so začeli pripočati kosti, v moko zmlete, kot dodatek taki krmi, ki ima v sebi le malo fosforove hrane; in vže je več skušinj, ki spričujejo vrednost tega dodatka. Neka krava, ki ni mogla več stati na nogah, je ozdravela s tem, da je dobivala vsak dan nekoliko koščene moke. — Tako piše „Atti e Mem.“

Národne stvari.

Slovenci.

Po potnih spominkih spisal prof. Makušev.

(Konec.)

Profesor bogoslovnega nauka in slovenskega jezika na Ljubljanski gimnaziji, Marn, je še v najlepših letih. On je zgovoren, umen, previden v besedah in djanju in ni nikakor podoben nekaterim meni znanim hrvaškim katoliškim svečnikom, kateri odbijajo od sebe, po svojem jezuitskem vedenji, vseznajstvu, pod katerim se skriva nevedstvo, in po obnašanju kažočem umstveno omejenost. Marn je nenavadno skromen, jako izobražen in iskreno vdan narodnemu delu. Znana mu je zgodovina slovanstva, čita v vseh slovanskih narečjih in lahko se méni po srbski. Posledovatelj svojega deželana Majarja je on vnet branitelj in razširjevalec slovanske vzajemnosti in slovanskega zedinjenja po potu cirilice in občnega književnega jezika: častitelj slovanskih aposteljnove navezuje jima, kakor Zagrebški jezuiti*), glagolice, temuč vneto uči mladino naše slovanske azbuke, ker vé, da se pravo znanje maternega narečja ne more misliti brez znanja staroslovenščine, in ker vé, da je po nje dobrem znanju lože priti do občeslovanskega književnega jezika, je vpeljal v svojo učitev staroslovensko gramatiko. Kako prijetno je slišati, da se na Ljubljanski gimnaziji, v sredi malega in revnega slovenskega plemena, uči staroslovenščina in cirilica! V zljajšanju učencem je izdal Marn leta 1863 kratko staroslovensko slovnico. Od onega leta je jel spisovati priloge „Učiteljskemu Tovarišu“, v katerih med drugim razkazuje tudi svoje mnenje o občeslovanskem jeziku in občeslovanski azbuki. Takrat je ravno v spomin tisučletnice slovanskih aposteljnove spravil na svetlo knjigo: „zlati vek“; v njej so sestavki o sv. Cirilu in Metodu, o kristijanstvu pri Slovencih, o cirilici in glagolici, o staroslovenskem jeziku in staroslovenskem slovstvu.

*) Pomniti je, da prof. Makušev je neduhoven pravoslavnega verstva, in da je toraj po tem soditi njegovo opazovanje katol. duhovstva.

Od Marna prišel sem k Lesarju. On je že postaren mož, nima več te živosti in zgovornosti, kateri odlikujete Marna. Kolikor sem spoznal, s slovanstvom ni tolikanj soznanjen. On je učitelj verstva in slovenskega jezika na Ljubljanski realki, in je izdal učni knjigi: „Zgodovino sv. katoliške cerkve“ in v pregledih „slovensko slovnico.“ V letu 1864 je prišla na svitlo tudi njegova monografija o „Ribniški dolini na Kranjskem“, kateri je priložil nekaj izgledov krajnega govora. Od 1866. l., po smrti (to je, po odstopu) znanega slovenskega linguista Levstika, ima prof. Lesar tajniško službo „Slovenske Matice“ v Ljubljani, ustanovljene v letu 1860 po misli pokojnega dr. Tomana, prvega njenega predsednika (po njegovi smrti je bil voljen za predsednika dr. Costa). Do te patriotične naprave imajo Slovenci tako počustvo, da šteje zdaj 2000 udov in ima vsako leto 25.000 gold. dohodkov. Izdal je že nekoliko knjig za zgodovino in narodopis Slovencev, nekaj učnih, za zemljepisje in leposlovne nauke, npravstveno knjižico za narod, pesni Vodnika in Vesela-Koseskega. Razen tega izdaja od 1867. leta narodni „koledar“, v katerem so vvrstovani razni koristni spisi za narod (v 1867. in 1868. letu so tudi matičini računi), od 1869. leta prinaša „Letopis“ Matice Slovenske razun zgodovinskih in narodopisnih sestavkov o Slovencih, tudi povesti, pesni in slovenske knjigopisje.

Predsednika „Slovenske Matice“, dr. Coste, žalibog, nisem dobil v Ljubljani; po obilih svojih opravkih bil je na Dunaji. Costa spada med prvake slovenskega naroda in velja za odličnega govornika in velikega učenjaka. Njegova juristična dela v nemškem jeziku so razširila njegovo ime tudi po Germaniji; od njegovih slovenskih spisov so mi znani Vodnikov „Album“, zbirka sestavkov, ki kažejo življenje in literarno delavnost slovenskega pesnika Vodnika (1859), popis znamenite „Postojnske jame“ (1863) in slovensko knjigopisje (1869). Costi zaupajo in so vdani njegovi someščani: v letu 1864 so si ga izbrali za župana Ljubljanskega, 1870. leta so ga pa izvolili za poslanca v državni zbor.

S temi osebami sem se seznanil v Ljubljani, Bleiweis „ne ščital nužnim“ seznaniti me z drugimi. Ker nisem mislil ostati v Ljubljani več kakor pet dni, se tudi nisem trudil iskati si novega znanja: zadovolil sem se z ljubeznostjo Bleiweisa, Marna in Lesarja, ki so žrtvovali svoj prosti čas, da so me nekoliko seznanili z Ljubljano in njenim življenjem.

Ljubljana je središče političnega in duševnega življenja Slovencev: tukaj zboruje njih narodni zastop; tukaj je najbolj živa slovstvena delavnost.

Najstarše med učenimi društvi je kmetijska družba, ki obstoji v Ljubljani že čez sto let, osnovana 1767. leta s trojnim namenom: 1) v teoretično izučenje kmetijskega gospodarstva; 2) v razširjatev teoretičnih vednosti po šolah in 3) v primero teorije s praktiko. V začetku sedanjega stoletja se je pomnožila delavnost tega društva; z njegovo pomočjo se je leta 1821 napravil muzej, zasadil botaniški vrt (1810), razprostirala zavarovalna društva, 1843. leta začel izhajati kmetijsko-gospodarski list („Novice“) in kmetijsko-gospodarski koledar („pratika“), vstanovila živinozdravniška šola (1848), naredila prva kmetijsko-gospodarska razstava na Kranjskem (1857) itd.

Razun tega društva so v Ljubljani še sledeča: „Slovenska Matica“, ki se pečá z izdajo učnih, učnih in narodnih knjig; „dramatično društvo“ (od 1867. leta), ki je napravilo glediščino šolo in daje dramatične zvezke pod naslovom „Slovenska Talija“ na svitlo; „učiteljsko društvo“, ki izdaja pedagogi-